

ЈЕЛЕНА Р. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ*

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ, СРБИЈА

ТВОРБЕНО-СТРУКТУРНЕ И СТИЛСКЕ ОСОБЕНОСТИ ИЗВЕДЕНИЦА СА ФОРМАНТОМ *-КИ***

Сажетак. Завршетак *-ки* сада већ врло често употребљаваних изведеница (Зоки, Дуки и сл.), углавном направљених према личним именима и/или презименима и сл., инспирисан је несумњиво западним, рекло би се пре свега англо-америчким утицајем на лексику и творбени систем српског језика. Али део фонемско-морфемске грађе свакако је домаћег порекла. Аутор ће покушати да представи тренутно стање, опште значење и стилска својства тих речи.

Кључне речи: творба, изведеница, суфикс, морфема, мотивација, хипокористик, род.

1. Уводне напомене

1. Суфикс *-ки* (м.р.: *-кија*, ж. р. непром.) у српском творбеном систему новијег је постања, а помиње га једино И. Клајн у својој *Творби речи* (2003: 140). Он је тамо обрађен у класи 'домаћих' творбених средстава, и квалификован је као „хипокористични суфикс који долази на краје основе имена“. Овај је формант по Клајну објашњив „као варијанта хипокористичног *-ка* (као у *Жика* и сл. ...), уз утицај енглеских имена типа *Цеки*, *Ники*, *Роки* и сл. Тако имамо *Зоки* од *Зоран*, *Воки* од *Војислав*, *Боки* од *Божидар* и сл., *Цаки* од *Славиша* и сл., *Деки* од *Дејан* итд. Може бити и непроменљив суфикс женског рода, као *Снеки* од *Снежана*. *Мики* може бити из енглеског, али и од домаћих имена, мушких као *Милан*, *Михаило* итд. или женских као *Милица*, *Милојка* итд. *Шеки* је својевремено скраћено од презимена *Шекуларец*, али се данас употребљава и за презиме *Шешел*“.

2. Клајнова размишљања у основи су – и у неком смислу – тачна, али су непрецизна и несређена, а делом и неприхватљива.

а) Чињеница је да се *-ки* додаје окрњеним основама мушких и женских имена и презимена *Зоран*, *Зорица*, *Зорић* – *Зо-ки*; *Милан*, *Милорад*, *Милоје*, *Ми-*

* e-mail: jelenajo@bitsyu.net

** Овај рад је настао у оквиру пројекта бр. 178006, под називом *Српски језик и његови ресурси: опис, теорије и примена*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

лица, Милка, Милојка, Милић, Милојевић, Милојковић – Ми-ки; Душан, Душанка, Душица – Ду-ки итд.

б) Чињеница је да крајње *-и* није изворни елемент српскога система граматичких ознака у именица.

б1) У *Обратном речнику* М. Николића (2000) нашло се више примера апелатива са завршетком *-и*, али ниједан није изворна српска реч. Неке од њих су честе у употреби (*алиби*, *брѣнди*, *вијски*, *грѣмби*, *дѣнди*, *дѣрби*, *јули*, *јуни*, *киви*, *лѣби*, *пѣни*, *раѣби*, *хѣби*), друге ретке. Већина их је у мушком роду, а мањина у женском (*бѣби*, *лѣди*, *милѣди*), или, по изузетку, средњем (само називи за слова старословенске азбуке: *бѣжи*, *вјѣди*, *глаголи*). Према томе, именице на *-(к)и* не формирају род уз помоћ крајњег вокала, као што је то случај нпр. са именицама на *-а*, па донекле и *-о/-е*. Закључићемо да овде *-и* нема способност означавања рода, него се овај добија другим путем, углавном према значењу посуђенице у оригиналном систему, или према предметном значењу.

б2) У штампи често наилазимо на антропониме са крајњим *-и*, и из западних и из источних културних сфера: *Понти*, *Саркози*, па *Хилари*, *Кети*, *Мери* итд.¹

в) Факат је и да *-к-* може бити позајмљено из енглеског, али и пренесено из суфиксалног фонда српског језика. Српске изведенице наине знају за два суфикса у чијем се саставу налази *-к-*: *-ка* и *-ко*.

в1) Први је моционог карактера² (*служитељка*, *министарка*), али се додирује са значењем деминутивности и хипокористичности (*прашка*, *папратка*, *капка*; *Витка*, *Ратка*, *Рушка*, *Снешка* и сл. ж. р.; *Жика*, *Дука*, *Лека* м. р.)³. Важно је нагласити и извесну склоност ових изведеница ка кратком силазном акценту на првом слогу⁴.

в2) Другим се граде различите изведенице, а од именица чести су хипокористичи (*баћко*, *роћко*, *жућко*, *шакко*; *Блашко*, *Драшко*, *Мишко*, *Мићко*, *Срећко*). И оне показују склоност према уопштавању кратког силазног акцента, иако не нарочито изражену⁵.

¹ Исп. у Политици током прве половине јануара 2012.:

– Шон Конери је поодавно изјавио да ће његова Шкотска постати независна још за његова живота Пол. 10. јан. 2012., 3.

– Ангела Меркел и Никола Саркози сагласни да су им привредни раст и нова радна места у еврозони приоритет у решавању кризе Пол. 10. јан. 2012., 3.

– Ко гура Хилари Клинтон Пол. 10. јан. 2012., 2.

– Лионел Меси испред Роналда и Ђавија Пол. 10. јан. 2012., 34.

– Ухапшен Сами Осмакач(,) који је планирао нападе на Флориди Пол. 10. јан. 2012., 2.

– Вилијам Дејли јуче је поднео оставку на место шефа кабинета председника Обаме пол. 10. јан. 2012., 2.

– Амир Мирза Хекмати, Американац иранског порекла, осуђен у Техерану на смрт због шпијунаже за САД Пол. 10. јан. 2012., 2.

² Исп.: Ћорић 1982.

³ Исп. следећа два примера:

– Јулијана Јуџка Миливојевић; Јулијана Јуца Миливојевић Пол. 9. јан. 2012., 29.

– Твоја вољена и несрећна Мићка Пол. 14. јан. 2012., 32.

⁴ В. и: Стевановић 1991: 480-481.

⁵ Уп.: Бабић 1986: 256-257.

г) Познат је, међутим, и суфикс *-ке* (*-кета*): *Митке*, *Симке*, *Рилке*, *Словке*, м.р.), који је ограничен на југ и исток српске језичке територије, али неким примерима снажно зрачи на цео српски језички простор (чувени *Митке* из Станковићевог дела)⁶.

3. Вратимо ли се сада изведеницама са *-ки*, о њиховој структури разложно је закључити следеће.

а) Прво, можемо са великом сигурношћу утврдити да је први елемент суфикса највећим делом настао аналогном према изведеницама са крајњим *-ка* и *-ко*. Енглески модел вероватно такође није од мањег утицаја. Сетимо се само чувеног *Микија Мауса* из цртаних филмова и његовог утицаја на генерације младих широм света⁷. Други део је и по фонолошко-морфолошком лику и по функцији (*-и* је неуобичајен завршетак именских речи у српском језику; *-и* нема одређено значење рода) – страног порекла.

б) Друго, наставак *-ки* у српском језику се употребљава за творбу хипокористика првенствено од личних имена.

в) Примери показују да се окрњена основа састоји од (консонанта и) вокала, и да је прозодијски потпуно типизирана – увек носи кратки силазни акценат. Суфикс по природи српске прозодије не може бити акцензован.

4. У овом раду размотрићемо неке додатне моменте којима ће донекле бити употпуњена и прецизирана слика о суфиксу *-ки*.

2. Анализа грађе

1. Наша грађа састоји се из двојаког корпуса – експерименталног, на једној страни, и ексцерпцијом утврђеног, на другој.

2. Експеримент је спроведен на случајном корпусу, чију основу чине спискови студената који су полагали неке предмете на Филолошком факултету у Београду (Септ. 2011/2012). Експериментални фондус представљају изведенице које смо ми приложили именима и презименима са списка. Условљен је нашим осећањем за ту материју, и може бити да не одговара оптимуму употребе суфикса *-ки*, али свакако одговара неком просеку српске говорне културе. Ево списка:

⁶ Исп. неколике примере:

– Наске, кројач народног одећа, доскора на углу ул. Ивићеве и Тошиног бунара у Земуну.

– Симке маркет, Симке агенција, Нови Београд, Булевар Авноја 149.

– В. и једну од захвалница политички ликвидираним др Боројевићу: „Е, мој куме – 'Ипак те нешто зболо и бацило у море'. Нека ти је вечна слава и хвала. – Твој кум *Савке* Пол., 14. јан. 2012., 30.

⁷ Фасцинантна је вест у Политици од 10. јан. 2012., стр. 3: „ЉУДИ И ДОГАЂАЈИ:

– Прослава пунолетства уз *Микија Мауса*: Младе Јапанке које ће ове године напунити 20 година, обучене у кимоно, играју са *Микијем* и *Мини Маус* и осталим *Дизнијевим* јунацима...“.

- АДАМОВИЋ Милка / Мики
 АНДРЕЈЕВИЋ Јасмина
 АНЂЕЛИЋ Љиљана – Љики
 АНЂЕЛИЋ Ружица – Руки
 АНЂЕЛКОВИЋ Светлана
 АНТИЋ Христина
 БАЈЧЕТА Бранка – Баки
 БЕГОВИЋ Катарина – Кети
 БИНИЋАНИН Сандра – Саки
 БОГДАНОВИЋ Ивана – Боки / Ики
 БОГДАНОВИЋ Светлана – Боки
 БОЖОВИЋ Јелена – Боки / Јеки
 БОЛОВИЋ Ана – Боки
 БОШЊАКОВИЋ Александра – Боки
 БРАНКОВИЋ Јелена – Јеки
 БУДИМЛИЈА Дејана – Деки
 ВЕЉКОВИЋ Јасмина – Веки
 ВИТОШЕВИЋ Александра – Вики
 ВИТОШЕВИЋ Марија – Вики / Маки
 ВУКОВИЋ Јелена – Јеки
 ВУКИЋЕВИЋ Невена – Неки
 ГАЗДИЋ Сара – Саки
 ГАЉАК Данијела – Даки
 ГОГИЋ Душица – Дуки
 ГОЛУБИЋ Јулијана
 ГРКОВИЋ Сања – Саки
 ГРКОВИЋ Слађана
 ГРУЛИЋ Јелена – Јеки
 ДЕСПИЋ Маријана – Деки / Маки
 ДИМИЋ Маја – Маки
 ДОБРИЋ Дубравка – Дуки
 ДРИНЧИЋ Ива – Ики
 ДУМИЋ Јелена – Дуки / Јеки
 ЂОКИЋ Адријана
 ЂОРЂЕВИЋ Александра
 ЂОРИЋ Јована – Јоки
 ЂУКОВИЋ Јасмина – Ђуки
 ЂУКИЋ Радмила – Ђуки / Раки
 ЂУРЂЕВИЋ Маријан – Ђуки / Маки
 ЂУРИЋ Александра – Ђуки
 ЂУРИЋ Марија – Ђуки / Маки
 ЂУРИЋ Светлана – Ђуки
 ЕРИЋ Невена – Неки
 ЖИВИЋ Андреа – Жики
 ЖИКИЋ Дијана – Жики / Дики
 ЗАРИЋ Биљана – Заки / Бики
 ЗАФИРОВСКИ Наташа – Заки / Наки
 ЗЕКОВИЋ Верипца – Зеки / Веки
 ЗЕЧЕВИЋ Олга – Зеки / Оки
 ИВИЋ Славица – Ики
 ИЛИЋ Маја – Ики / Маки
 ЈАКОВЉЕВИЋ Јадранка – Јаки / Јаки
 ЈЕЛИСАВЧИЋ Бранка – Јеки / Баки
 ЈОВАНОВИЋ Данијела – Јоки / Даки
 ЈОВАНОВИЋ Марина – Јоки / Маки
 ЈОВИЋ Александра – Јоки
 ЈОВИЋ Невена – Јоки / Неки
 ЈОТИЋ Слободан – Јоки
 ЈУРИШЕВИЋ Марија – Јуки / Маки
 КАРАКЛАЈИЋ Милена – Мики
 КАРАКЛИЋ Весна – Веки
 КАРАЦИЋ Марија – Маки
 КЕКЕРИЋ Ивана – Ики
 КНЕЖЕВИЋ Велимир – Веки
 КОВАЧ Ксенија
 КОЛАКОВИЋ Маријана – Маки
 КОМАРИЦА Јелена – Јеки
 КОМАРИЦА Мирјана – Мики
 КОЛАКОВИЋ Маријана – Маки
 КОСТИЋ Душица – Дуки
 КОЦИЋ Јована – Јоки
 КРАГУЉАЦ Јован – Јоки
 ЛАЛОВИЋ Перица – Лаки / Пеки
 ЛАТИНОВИЋ Срђан – Лаки / Срки
 МАКСИМОВИЋ Драгана – Маки
 МАНИЋ Ивана – Маки / Ики
 МАРИНКОВИЋ Данијела – Маки / Даки
 МАРИЋ Наташа – Маки / Наки
 МАРКОВИЋ Драгана – Маки
 МАТИЋ Марија – Маки / Маки
 МАТИЋ Мирјана – Маки / Мики
 МАТОВИЋ Ана – Маки
 МАТОВИЋ Марија – Маки / Маки
 МИКАВИЦА Јелена – Мики / Јеки
 МИЛАКОВИЋ Дијана – Мики / Дики
 МИЉЕТИЋ Александра – Мики
 МИЉОШЕВИЋ Марјан – Мики / Маки
 МИЉОШЕВИЋ Милена – Мики / Мики
 МИЛИЋ Катарина – Мики
 МИЛИЧКОВИЋ Марја – Мики / Маки
 МИЉКОВИЋ Вања – Мики
 МИНИЋ Снежана – Мики / Снеки
 МИТИЋ Јелена – Мики / Јеки
 МИХАЈЛОВИЋ Даница – Мики / Даки

МОМЧИЛОВИЋ Александра	СВИРАЦ Јована – Јоки
НЕДЕЉКОВИЋ Бранислава – Неки / Баки	СИМИЋ Сања – Саки
НЕДЕЉКОВИЋ Лидија – Неки / Лики	СИМИЋ Сандра – Сики / Саки
НЕДЕЉКОВИЋ Милена – Неки / Мики	СРЕДИЋ Милица – Мики
НИКОЛАЈЕВИЋ Маријана – Ники / Маки	СОКОВИЋ Јелена – Јеки
НИШЕВИЋ Ана – Ники	СТАНИЋ Дуња – Стаки / Дуки
НЕШИЋ Марија – Неки / Маки	СТАНКОВИЋ Ивана – Стаки / Ики
ОБРАДОВИЋ Јелена – Оки / Јеки	СТЕВАНОВИЋ Маја – Стеки / Маки
ПАВЛОВИЋ Дејан – Деки	СТЕВИЋ Сандра – Стеки / Саки
ПАВЛОВИЋ Мирјана – Мики	СТОЈАНОВИЋ Катарина
ПАВЛОВИЋ Олгица – Оки	СТОЈАНОВИЋ Миљана – Мики
ПАНТЕЛИЋ Ивана – Ики	СУБАНОВИЋ Ивана – Суки / Ики
ПАНТОВИЋ Весна – Веки	ТАДИЋ-КНЕЖЕВИЋ Ивана – Ики
ПАУНОВИЋ Јелена – Јеки	ТАНОВИЋ Тијана – Тики
ПЕРИЋ Милоје – Пеки / Мики	ТОМИЋ Драгана
ПЕТРОВИЋ Далиборка – Пеки / Даки	ТОРЛАКОВИЋ Ивана – Ики
ПЕТРОВИЋ Нина – Пеки / Ники	ТРИШИЋ Слободанка
ПЕТРОВИЋ Снежана – Пеки / Снеки	ТРНАВАЦ Ана
ПОПОВИЋ Алекса	ЋУРКОВИЋ Јована – Ћуки / Јоки
ПОПОВИЋ Александра	ЋУРКОВИЋ Јованка – Ћуки / Јоки
ПОПОВИЋ Маја – Маки	УРОШЕВИЋ Дајана – Уки / Даки
ПРОДАНОВИЋ Немања – Неки	ФИЛИПОВИЋ Бисерка – Фики / Бики
РАДИНОВИЋ-ЛУКИЋ Ана – Раки	ФИЛИПОВИЋ Мила – Фики / Мики
РАДЕНКОВИЋ Марија – Раки / Маки	ФИЛИПОВИЋ Филип – Фики / Фики
РАДОВАНИОВИЋ Бојан – Раки / Боки	ФРИДЉИ Ирена – Ики
РАДОВАНОВИЋ Марија – Раки / Маки	ЦАЛИЋ Марија – Цаки / Маки
РАДОВАНОВИЋ Милош – Раки / Мики	ЦВЕЛИЋ Неда – Неки
РАДОЛИЧИЋ Јасмина – Раки / Раки	ЦВЕТКОВИЋ Александра
РАТКОВИЋ Бранкица – Раки / Баки	ЦВЕТКОВИЋ Сања – Саки
РИСТИВОЈЕВИЋ Милован – Рики / Мики	ЦУПИАРИЋ Јелена – Цуки / Јеки
РОДИЋ Николина – Роки / Ники	ЧОВИЋ Александра
САВИЋ Гордана – Саки	ШУБАРИЋ Луција – Шуки
САВИЋ Наташа – Саки – Наки	

3. Списком је обухваћено укупно 159 студената, али број лексема је знатно мањи од 318, колико бисмо очекивали да износи општи збир њихових антропонима и патронима. Услед понављања истих лексема, збир антропонима је свега 93, а патронима 130. Преглед облика упућује на закључак да у погледу творбених потенцијала постоје знатне разлике међу нашим лексичким јединицама: једне допуштају творбу изведених именица са суфиксом *-ки*, друге је трпе, али немају посебног афинитета према њима, док треће искључују такву могућност.

3.1. Упадљив је факат да се према презименима ређе јављају ове изведенице него према именима. Како се код њих не разликује род у српском језику, прегледаћемо их заједно.

a1) Навешћемо најпре све лексеме овога реда са почетним вокалом, и размотрити их. АДАМОВИЋ – Ø; АНДРЕЈЕВИЋ – Ø; АНЂЕЛИЋ – Ø; АНЂЕЛКОВИЋ

– Ø; АНТИЋ – Ø; ЕРИЋ – Ø; ИВИЋ – Ики; ИЛИЋ – Ики; ОБРАДОВИЋ – Оки; УРОШЕВИЋ – Уки. Можда би се насилним намицањем могао добити још који изведени облик, али би се и даље остало при јаком дефициту у творби ових изведеница. Уз то, и ове што смо ми створили нису баш убедљиве. Но да погледамо услове творбе: од 4 случаја, у три је нескраћена основа имала после почетног вокала један консонант, а једном, код Обрадовића, два. Но сви су они замењени консонантом *к*, одстрањени су дакле из творбеног облика изведенице.

а2) Другу групу наших примера чине лексеме са два или више почетних консонаната. Она је дељива у две секције, с обзиром на поствокалску позицију.

(1) Једном је у тој позицији један консонант: ГРУЛИЋ – Ø; КРАГУЉАЦ – Ø; ПРОДАНОВИЋ – Ø; СВИРАЦ – Ø; СРЕДИЋ – Ø; СТАНИЋ – Стаки; СТЕВАНОВИЋ – Стеки; СТЕВИЋ – Стеки; СТОЈАНОВИЋ – Ø; ТРИШИЋ – Ø; ФРИДЛ – Ø; ЦВЕЛИЋ – Ø. – Можда би некоме природно звучало и Проки према Продановић, Трики, Фрики, Цвеки према Тришић, Фридл, Цвејић, али се нама и Стаки, Стеки чине натегнутим. Констатујемо заправо да презимена са више од једног консонанта на почетку основе нису нарочито склона овом творбеном трансферу.

(2) Нарочито су отпорне на употребу нашег творбеног модела именице са два или више консонаната у средини: ДРИНЧИЋ – Ø; БРАНКОВИЋ – Ø; СТАНКОВИЋ – Стаки; ЦВЕТКОВИЋ – Ø. Као Стаки, могло би и Баки, Цвеки, према Бранковић, Цветковић. Али те две творенице су још неупотребљивије од наведене.

а3) Све остало су речи са једним консонантским елементом у иницијалном положају. А и те се речи разликују по запоседнутости поствокалске позиције основе, до које допире структурни склоп скраћене творбене основе за изведеницу на *-ки*.

(1) У једном случају та је позиција незапоседнута, што значи да после првог вокала основе следи други вокал без консонантског прелаза: ПАУНОВИЋ – Ø. Извођење по нашем моделу није својствено тој основи (Паки је сасвим необично).

(2) Није безначајна, боље рећи сасвим је добро бројно заступљена, и група примера са једним консонантом на почетку и два или више после првог вокала: БАЈЧЕТА – Баки; БОГДАНОВИЋ – Боки; БОШЊАКОВИЋ – Боки; ВЕЉКОВИЋ – Веки; ГАЗДИЋ – Ø; ДЕСПИЋ – Деки; ДОБРИЋ – Ø; ЋОРЂЕВИЋ – Ћоки; ЋУРЂЕВИЋ – Ћуки; КОСТИЋ – Ø; МАКСИМОВИЋ – Маки; МАРКОВИЋ – Маки; МИЉКОВИЋ – Мики; МОМЧИЛОВИЋ – Ø; ПАВЛОВИЋ – Ø; ПАНТЕЛИЋ – Ø; ПАНТОВИЋ – Ø; ПЕТРОВИЋ – Пеки; РАТКОВИЋ – Раки; РИСТИВОЈЕВИЋ – Рики; ЋУРКОВИЋ – Ø. Уопште узев, непојмљиво је зашто је могуће Баки од Бајчета, Боки од Богдановић, Бошњаковић, Веки према Вељковић, Деки према Деспић итд. – а недопуштено је Гаки према Газдић, Паки према Павловић, Пантовић и сл., или слабо Доки према Добрић, Ћуки према Ћурковић и др. Али кад се погледа фонолошки састав недопустивих форми, види се да је његов тоналитетски код музички непривлачан – делује какофонично, у једним приликама, или буди непријатне асоцијације на блиске склопове са пејоративним, опсценим или сл. значењем, у другим.

(3) Група презимена са једним консонантом пре почетног вокала, и једним после њега у функцији мотивских речи, далеко је најбројнија од свих осталих заједно. Немамо разлога наводити их поново у пуном броју (има их 79), јер се на општем списку јасно види њихова бројна претежитост. Узећемо само петнаест последњих примера на списку, и размотрити их: РОДИЋ – Роки; САВИЋ – Саки; СИМИЋ – Сики; СОКОВИЋ – Соки; СУБАНОВИЋ – Суки; ТАДИЋ-КНЕЖЕВИЋ – Ђ; ТАНОВИЋ – Ђ; ТОМИЋ – Ђ; ТОРЛАКОВИЋ – Ђ; ТРНАВАЦ – Ђ; ФИЛИПОВИЋ – Фики; ЦАЛИЋ – Цаки; ЦУПARIЋ – Џуки; ЧОВИЋ – Ђ; ШУБАРИЋ – Шуки. Овде по нашем језичком осећању доминирају речи са могућношћу извођења хипокористика на -ки. Наравно, у неким приликама неприхватљиво делује на сам слух евентуални покушај творбе наших изведеница: Соки, Таки, Трки, Чоки или сл. често вређа ухо слушаоца.

3.2. Рекосмо горе да су имена податнија творбеном трансферу у наше хипокористике од презимена. То је видно на списку који је наведен, а биће јасно и из прегледа тога дела грађе, који следи. И она се, иако је једноставнијег састава, може разврстати слично презименима. Наравно, овде је стање утолико компликованије што се имена јављају и у мушком и у женском роду.

3.2.1. Како је мушких имена, у складу са саставом студентског корпуса на Филолошком факултету, далеко мање, тако је и опис нужно једноставнији. Наиме, од укупно 78 антропонимских јединица на нашем списку свега 14 их је м. р.

а) Једна започиње вокалским елементом: Алекса – и не познаје хипокористик са суфиксом -ки.

б) Остале на почетку имају консонант: Бојан – Боки; Велимир – Веки; Дејан – Деки; Јован – Јоки; Маријан – Маки; Марјан – Маки; Милован – Мики; Милоје – Мики; Милош – Мики; Немања – Неки; Перица – Пеки; Слободан – Ђ; Филип – Фики. Упадљив је факат да сем једног имена, сва остала према себи трпе хипокористик на -ки. Можда су Јоки и Фики неуверљиви, али у нашој околини се јављају имена, и код неких говорника нашег језика чује се тај облик према њима. Не би се рекло да су то избирљиви стилистичари, али реалност је неумољива: они тако говоре. Друго што би се морало констатовати поводом наведених примера – јесте да је састав хипокористичке лексике једнообразан, каткада и без могућности варијације. Видимо, наиме, да је Маки стављено уз Маријан и Марјан, што није необично, а да Мики одговара Миловану, Милоју, Милошу, што је мало необично.

3.2.2. Збир од 64 женска имена статистички је вредан пажње.

а) Неколика започињу вокалом: Адријана – Ђ; Александра – Ђ; Ана – Ђ; Андреа – Ђ; Ива – Ики; Ивана – Ики; Ирена – Ики; Олга – Оки; Олгица – Оки. Почетно а- не трпи суфикс -ки, док остала два вокала допуштају творбу хипокористика тога модела.

б) Сви остали на почетку основе имају један консонант, а творба хипокористика на -ки допуштена је код већине: Биљана – Бики; Бисерка – Бики; Верица – Веки; Весна – Веки; Далиборка – Даки; Даница – Даки; Данијела – Даки; Дејана – Деки; Дијана – Дики итд. Наводимо пун списак само за примере у којих тај или сл. модел није применљив: Вања, Јасмина, Јулијана, Ксенија, Светлана, Славница,

Слађана, Христина. Нису све основе једнако одбојне према суфиксу *-ки*. Јаки и Јуки, па Свеки и Сваки – делују само мање или више смешно, док је Ксеки и Хрики једноставно немогуће.

в) Именица Бранка и сродне њој – упрошћавају почетну групу консонаната: Бранислава – Баки; Бранка – Баки; Бранкица – Баки.

г) Вредна је пажње и околност да неке основе додуше не прихватају наш творбени модел, а ипак допуштају према себи хипокористик са крајњим *-и*: Гордана – Гоги; Драгана – Гаги⁸; Катарина – Кети; Луција – Луси. Потоња два случаја преузета су у готовом виду са стране, а прва два су оригиналне творенице.

3.3. Закључујући овај део расправе, истаћи ћемо неке важне моменте. Прво, број основа антропонимских и патронимских лексема које допуштају творбу хипокористика суфиксом *-ки* – мање-више је ограничен. Друго, врло је ограничен и број хипокористичких форми. То смо већ видели у анализи, а потврдићемо и накнадним навођењем примера из последње групе: Веки стоји према Велимир, Верица, Весна; Даки према Далиборка, Даница, Данијела; Деки се твори од основе речи Дејан и Дејана; не особито успело Маки стоји ми насупрот именима Маја, Марија, Маријан, Маријана, Марина, Марјан; а Мики према себи има скоро десет основа: Мила, Милена, Милица, Милка, Милован, Милоје, Милош, Миљана, Мирјана. Кад у обзир узмемо приличну скученост данашњег антропонимског система српског⁹, онда постаје јасно колика је једноличност хипокористика о којима говоримо, и какав је њихов стилски потенцијал. Зато се заправо код њих и не осећа нијанса хипокористичности – излињала је брже него што је модел и доживео овакву експанзију какву данас показује.

4. Други део корпуса који истражујемо чине ексцерпције из Политике, из рубрике 'читуље', из почетних дана јануара 2012., и из Поштиних Жутих страна, дакле телефонског именика Србије (ТиС).

4.1. Прво ћемо обрадити примере из Политике. Наводимо целину грађе, коју ћемо пропратити збирним коментаром:

Вери Ђурчић – Илинка, *Нели* и Влада Пол. 4. јан. 2012., 27

...зетови *Мики* и Драган... Пол. 4. јан 2012., 28

СЕГИ Моја прва љубави, увек ћеш бити део мог бића – Твоја Оги (Друга анонс: Сергеј)

Драги наш *МИКИ* не можемо да поверујемо... – Твој тата, *Уки* и Цаца Пол. 5. јан. 2012., 38

Милорад *Мики* Радосављевић... Пол. 5. јан. 2012., 40

...унучад Анђела, Томислава, Давор, *Тони* Пол. 8. јан. 2012., 32

...синовац *Боки* Пол. 8. јан. 2012., 32

...Стевица Радусин, Чобе, Заре, Пеза, Иса, Бата, *Зоки*, Баца Шљампа, Даровац, Сапа Златар, Бата Браћа, Гуда, Неша, Зоран Бизић, Ервин, Мићко, Љиља, Шваба, Влатко,

⁸ И Драган, в.: Наш драги ДРАГАН АЛЕКСИЋ *ГАГИ*... Пол. 7. јан. 2012., 32.

⁹ Помодни 'трендови' често воде униформизацији: име Марија нпр. забележено је 9 пута, а Јелена и читавих 10 пута

Џони, Келе, Нећко, Чокац, Мапан, Пеђа, Гавре, Никола, Драган, Ерцеговић, Бане, Дуда Креја Пол. 7. јан. 2012., 30

Најдражој *Мими* коју ћу увек памтити Пол. 7. јан. 2012., 31

...унучад Анђела, Томислава, Давор, *Тони* Пол. 8. јан. 2012., 32

...синовац *Боки* Пол. 8. јан. 2012., 32

...*Стеки*, Миљко, Миша и Радић Пол. 9. јан. 2012., 30

...Од твојих најбољих пријатеља: Владе, Копре, Фистеа, *Џонија*, Страхиње, *Пекија*, Србе, Џејића, Марковића, Давида, Дарија и Марета Пол. 9. јан. 2012., 30

Биљана Михајловић *Баки* 9. јан. 2012., 31

Драга *МАКИ* – пта ћу ја сад? – *Маки* моја, нема речи да опишу сву бригу, пажњу и љубав коју си ми пружила...; Драга ОЛИВЕРА – остали смо неми... Пол. 10. јан. 2012., 29

СЛАВКУ – Зоран Синиша, Бранко, Милош, Мира, *Зоки*, Лаза, Чеда, Тома Пол. 10. јан. 2012., 30

ДРАГАНУ – Твоји: Ђоле, Даца, *Лоли* и Петра Пол. 10. јан. 2012., 32

Профо, надам се да си отишао на неки други свет који те више заслужује. Последњи поздрав

– *Мики* Вишњић Пол. 13. јан. 2012., 31

Последњи поздрав напој Милијани *Мики* Милутиновић Пол. 13. јан. 2012., 33

Неутешни: кћерке Милица, Нада, Зетови Драго, *Тончи*... Пол. 13. јан. 2012., 34

Стојићеве Радомир – *Рики* Пол. 13. јан. 2012., 34

...НЕВЕНА ХАШИМБЕГОВИЋ – својим одласком оставља дубоку празнину. – Заувек ће је волети и памтити: *Хамби*, Џица, Мирза, Уфко, Калед, Хана, Керима, Аида, Омар, Селма, Алма, Емир, Атила и други блиски сродници Пол. 14. јан. 2012., 30

...ДУШАН РАДИЋ – пензионер Хитне помоћи... / Драги наш *ДУКИ* – Увек си био и бићеш у нашим срцима... Пол., 14. јан. 2012., 30

а) Већину ових примера чине хипокористици на -ки, мушког и женског рода. Када су у питању имена умрлих, високо су емоционално уздигнути, пре свега околностима у којима су употребљени, али и сопственим експресивним потенцијалом. У ублаженом виду, као понуда пријатног сећања, обе ове нијансе заступљене су и у именима ожалостњених.

б) У мањини су речи са крајњим -и, а без претходног -к-, и тада су то по правилу страна имена разноврсне провенијенције: *Хамби*, *Џони*, *Тони*, *Тончи*, *Сеги*, *Нели*, *Лоли*. Код неких се осећа хипокористични призвук, код других не.

На овом месту дужни смо читаоцу дати напомену о стварном статистичком опсегу фонда хипокористичких изведеница са крајњим -и, уопште, и са суфиксом -ки посебно. Мислимо да некакву индикацију у том смеру чине спискови ожалостњених у понеким анонсама које смо цитирали. Свуда је, наиме, заступљена по једна или две речи тога реда у списковима који понекад садрже и по десетак имена. То би значило да употреба хипокористика на -ки, не прелази 10% укупног броја хипокористичких имена код нас, без обзира што је у неким деловима популације – нпр. код младих – врло честа.

4.2. Смисао ексерпције последњег дела грађе, онога из телефонског именика, управо је двојака. На једној страни да се покаже у којој мери су хипокористици на *-ки* прожели именословни фонд српског вокабулара, и на другој – да видимо шта се дешава кад хипокористик добије статус имена. Навешћемо примере:

Јанковић Мики, Нипка 6/а
 Панајотов Мики, Марине Цветајеве 18
 Ределовић Мики, Михајла Шолохова 85/а
 Ристић Мики, Шопић 6/6
 Ставрић Мики, Равногорска 16/1
 Вицулин Вики, Вељка Петровића 153/3
 Виријевић Вики, Душана Вукасовића 29/5, Јурија Гагарина 208/42

Именик је званични документ. Ако је у њега унесен хипокористик, он свакако звучи неумесно, као што су неумесни и неки хипокористици по себи. Но очито се ради о смешној прециози, о давању имена по 'уметничким' именима естрадних звезда. Али у нашој грађи се, како видимо, нашло свега неколико људи са таквим именима, па нам се не треба даље бавити тим проблемом. Додаћемо стога још нека уметничка имена која су нам тренутно при руци:

Боки Милошевић, музичар
 Виолета Миљковић Вики, певачица
 Предраг Мики Манојловић, глумац
 Мики Јевремовић, певач
 Снежана Снеки Бабић, певачица
 Миомир Мики Стаменковић, филмски редитељ

3. Закључак

Остаје нам да сажето формулишемо резултате дискусије, који су се већ и током анализе наметали сами по себи.

(а) Прво питање на које се може покушати одговорити после прегледа грађе, јесте: који би творбени модел у српском творбеном систему могао бити најближи узор изведеницама на *-ки*. Најтачнији одговор био би: тип *Ђука*, *Жџка*, *Лџка* и сл., као и тип *Снџшка*, *Љџпка* и сл. Скраћену основу чини део мотивске речи до краја првог вокала (*Живџјин* – Жй-ка), а уместо акцента мотивске речи јавља се типизиран кратки силазни на скраћеној основи.

(б) Друго о чему се у овом контексту може расправљати, јесте порекло елемента *-к-* у суфиксу. Колико је вероватно да је он унесен као део готовог суфикса *-ки*, толико је, и још више, у праву ко тврди да је аналогија према суфиксу *-ка*, из поменутих и њима сличних случајева – била меродавна за уобличење нашег суфикса. Ако је то истина, а по свему судећи јесте, суфикс *-ки* морао би се прогласити мешовитим: у консонантском делу материјал за њега домаћег је порекла, а у вокалском – страног.

(в) Даље, без обзира на сву експанзивност овога творбеног модела, постаје јасно да он подлеже знатним ограничењима у освајању антропонимског фонда српског језика, а у апелативну сферу готово и не задира.

(г) У вези са експанзивношћу стоји једноставна форма ових изведеница, не само по броју фонема које обухвата (обавезно само четири: два консонанта и два вокала), него и једноличност тога састава. То ствара монотонију и сиромаштво у лексичком фонду тих речи – дакле у крајњој линији условљава стилску атрофију његову.

(д) Но и поред велике учесталости хипокористичних изведеница на -ки код неких категорија становништва и у моденој сфери културног и супкултурног живота, њихово учешће у општем фонду именословних речи није превисок, па се не треба бојати њихове даље превелике експанзије, нити даљем упрошћавању и огољавању именослова српског. Мода захвата поједине области материјалног и духовног живота, држи се неко време, а затим бива отплављена новим догађајима и новим навикама. И ширење ових хипокористика по свему судећи има обресе помодне појаве, која као и иначе што се дешава са модом, неко време одушевљава свет, затим се испод лажног мајестетства пробије комична страна њена, и сви од ње одвраћају поглед, каткад са ироничним осмехом, каткад с гнушањем.

ИЗВОРИ

Пол. 2012: Политика, јануар.

Спст. 2011/2012: Спискови студената који су полагали неке предмете на Филолошком факултету у Београду.

ТиС: Телефонски именик Србије.

ЛИТЕРАТУРА

Клајн 2003: Иван Клајн, *Творба речи у савременом српском језику*, други део, Београд и Нови Сад: Институт за српски језик, Завод за уџбенике и Матица српска.

Николић 2000: Мирослав Николић, *Обратни речник српскога језика*, Београд: Матица српска и Институт за српски језик.

Ћорић 1982: Божо Ћорић, *Моциони суфикси у српскохрватском језику*, Београд: Филолошки факултет.

Стевановић 1991: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик II*, пето изд., Београд: НК.

Бабих 1986: Stjepan Babić, *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*, Zagreb: JAZU i Globus.

Jelena R. Jovanović Simić

WORTBILDLICH-STRUKTURELLE UND STILISTISCHE EIGENSCHAFTEN
DER DERIWIERTEN SUBSTANTIWA MIT DEM FORMANT *-ki*

Zusammenfassung

Der Autor hat sich in dieser Arbeit mit den deriwerten Substantiva vom Typ 'Miki', 'Zoki', 'Veki' usw. befasst. Sufix *-ki* erklärt sie als Mischbildungen aus zweierlei Elementen: zum teil aus heimischem, und zum anderen Teil aus fremdem Material.